

แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม
ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา
อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ*

THE GUIDELINES FOR PROMOTING THE LEARNING MANAGEMENT OF
DHAMMA STUDIES IN THE DIGITAL AGE ACCORDING TO
BAHUSSUTA IV BY THE OFFICE OF RELIGIOUS EDUCATION, BANG BO
DISTRICT, SAMUT PRAKAN PROVINCE

พระใบฎีกาชาญชัย อคฺคธมฺโม (จินกלב)¹, พระครูสังฆรักษ์ณัฏฐกรกฤษณ์ ภุริปณฺโณ (กัตติยัง)²
และ ณัฐนิชา ปัญญนิภา³

Phrabaidika Chanchai Akkhadhammo (Jeenklap)¹, Prakrusangkarak Chakkit Bhuripanno (Katiyang)²
and Natnicha Pannipa³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author's Email: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรมในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรมในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ สนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนและครูสอนจำนวน 50 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้เป็นการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในยุคดิจิทัล พบว่า

* Received 3 September 2025; Revised 7 September 2025; Accepted 15 September 2025

เนื้อหาควรกระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย, กิจกรรมทางการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม, กระบวนการสื่อสาร สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการฟัง และแหล่งการเรียนรู้ มีพื้นที่เงียบสงบ ระบบเสียงดี และ 3) แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพุทธุต พบว่า มีการจัดเนื้อหาที่กระชับ หลากหลาย ในขณะที่โครงสร้างเนื้อหาชัดเจน ใช้เทคนิคช่วยจำและแบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อย เนื้อหาส่งเสริมทักษะการพูดและสื่อสาร เกิดการกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และตั้งคำถาม และเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและการปฏิบัติ

คำสำคัญ: การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้, พระปริยัติธรรม แผนกธรรม, หลักพุทธุต 5

Abstract

This research aims to: 1) Study the current state of promoting learning management of Pariyatti Dhamma (Dhamma Studies) in the digital era at the Office of Religious Education, Bang Bo District, Samut Prakan Province. 2) Examine the methods for promoting learning management of Pariyatti Dhamma in the digital era based on the Bahusacca 5 principle at the same institution. And 3) Propose guidelines for promoting learning management of Pariyatti Dhamma in the digital era according to the Bahusacca 5 principle at the Office of Religious Education, Bang Bo District, Samut Prakan Province. This was a mixed-methods research, in which quantitative research was supported by qualitative data. The sample group consisted of 50 students and teachers, selected through purposive sampling, along with 7 key informants. The research instruments included questionnaires and in-depth interviews. Data analysis involved calculating means, standard deviations, and conducting content analysis.

The research findings revealed that: 1) The current state of promoting Dhamma Studies (Pariyatti Dhamma) learning management in the digital era at the Office of Religious Education, Bang Bo District, Samut Prakan Province is, overall, at a high level. 2) The methods of promoting Dhamma Studies learning management in the digital age should include concise, clear, and easy-to-understand content; learning activities that encourage student participation; communication processes that create a supportive atmosphere for listening; and learning environments that are quiet, with good sound systems. 3) The guidelines for promoting Dhamma Studies learning management in the digital age, based on the principle of "Bahusacca" (extensive learning), involve organizing content that

is concise and diverse, with a clear structure, the use of memory aids, and dividing content into smaller parts. The content should enhance speaking and communication skills, stimulate analytical thinking and questioning, and connect to real-life experiences and practice.

Keywords: Promotion of Learning Management, Dhamma Studies Curriculum of Monastic Education, Bahussuta IV

บทนำ

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความทั่วถึงในการจัดการศึกษา สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้มีความกระชับ ชัดเจน และน่าสนใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมได้ทั้งในชีวิตสมณะและชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การคิดวิเคราะห์เชิงลึก และการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่กว้างขวางมากกว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม ซึ่งนอกจากจะเป็นการธำรงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังทำให้การศึกษาพระปริยัติธรรมมีความร่วมสมัยและสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน (พระมหาอาคม อตถเมธี, 2565)

ปัญหาปัจจุบันของการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล พบว่ายังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล ครูผู้สอนจำนวนหนึ่งยังขาดทักษะและความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อดิจิทัล ขณะที่ผู้เรียนบางส่วนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ รูปแบบการสอนยังคงเน้นการบรรยายและถ่ายทอดเชิงท่องจำมากกว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ขาดการบูรณาการเนื้อหากับการดำรงชีวิตจริง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ ความต่อเนื่อง และสมาธิในการเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมในยุคดิจิทัลยังไม่บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ (พระปริยัติสุนทร โอภาส โอภาโส, 2566)

ในขณะที่ Krumsvik (2013) กล่าวถึง การพัฒนาเรียนรู้และรูปแบบการสอนให้สอดคล้องและมีประสิทธิภาพขึ้นได้ โดยอาศัยหลัก 4 ประการ คือ 1) การออกแบบเนื้อหา 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน 3) การออกแบบกระบวนการสื่อสาร และ 4) การออกแบบแหล่งการเรียนรู้ ส่วนในทางพระพุทธศาสนา การจะทำให้การจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนต้องใช้หลักพุทธ 5 ประการด้วย 1) พุทธศุตตา (ฟังมาก) 2) ธตา (จำได้) 3) วจนา ปริจิตา (คล่องปาก) 4) มนसानุเปกขิตา (ความตั้งใจขบคิด) และ 5) ญาณสุปฏิวิธธา (ความแทงตลอดด้วยปัญญา) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงมีความสนใจในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสตุ 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับบริบททางสังคมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง อีกทั้งยังเป็นการธำรงรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรมในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรมในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสตุ 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสตุ 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสตุ 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ สนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ นักเรียน และผู้สอน ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 511 คน (สำนักศาสนศึกษาอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, 2568) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน และผู้สอน ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 50 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนา หรือ ดำรงตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีประสบการณ์สอนนักเรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 20 ข้อ แบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (IOC) ได้ค่า เท่ากับ 1.00 และ ผ่านการนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย

(Try Out) จำนวน 30 ชุด ได้ค่าเท่ากับ .967 ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง ประเภหคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ ตามตัวแปรที่ศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเลือกใช้การแจกแบบสอบถาม จำนวน 50 ชุด ในส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ประมาณ 30 – 50 นาที/คน รวมทั้งสิ้น 7 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกสนับสนุนเชิงปริมาณ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามเชิงปริมาณ จะนำมาวิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จะนำมาวิเคราะห์ด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล		N = 50 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		μ	σ	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านการออกแบบเนื้อหา	3.89	0.46	มาก	4
2.	ด้านการออกแบบกิจกรรมทางการเรียน	4.01	0.79	มาก	2
3.	ด้านการออกแบบกระบวนการสื่อสาร	4.03	0.58	มาก	1
4.	ด้านการออกแบบแหล่งการเรียนรู้	3.91	0.67	มาก	3
โดยภาพรวม		3.95	0.24	มาก	

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.95$, $\sigma=0.24$) โดยรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการออกแบบกระบวนการสื่อสาร ($\mu=4.03$, $\sigma=0.58$) ด้านการออกแบบกิจกรรมทางการเรียน ($\mu=4.01$, $\sigma=0.79$) ด้านการออกแบบแหล่งการเรียนรู้ ($\mu=3.91$, $\sigma=0.67$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการออกแบบเนื้อหา ($\mu=3.89$, $\sigma=0.46$) ตามลำดับความสำคัญ

2. ผลการศึกษาวិธีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านการออกแบบเนื้อหา เนื้อหาควรกระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้เทคโนโลยีช่วยถ่ายทอด, ควรออกแบบเนื้อหาให้มีโครงสร้างชัดเจน เป็นระบบ ใช้สื่อที่หลากหลาย และเน้นการทบทวนซ้ำ พร้อมเชื่อมโยงกับชีวิตจริง เพื่อให้จำหลักธรรมได้อย่างยั่งยืน, เนื้อหาควรเอื้อต่อการฝึกพูดจริง, ควรออกแบบเนื้อหาที่ทำหายทางปัญญาโดยเน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตจริง และใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง

2) ด้านการออกแบบกิจกรรมทางการเรียน ควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น, ควรเน้นกิจกรรมที่ทบทวนซ้ำอย่างเป็นระบบรวมถึงการตั้งคำถามสม่ำเสมอ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยกระตุ้นความจำให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน, ควรออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการถ่ายทอดธรรมะผ่านการสาธยาย อภิปราย เล่านิทาน หรือเทศนา โดยใช้ทั้งสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางธรรมะและสร้างความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม, ควรใช้กิจกรรมที่กระตุ้นการคิดเชิงวิเคราะห์

3) ด้านการออกแบบกระบวนการสื่อสาร ควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการฟังอย่างตั้งใจรวมถึงใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์และประสิทธิภาพของการฟัง, ควรออกแบบการสื่อสารที่ชัดเจน มีการทบทวนซ้ำเป็นระบบ ผ่านการพูด ฟัง เขียน และใช้สื่อหลากหลาย รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเล่า, ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกพูดหลากหลายรูปแบบ, ควรออกแบบกิจกรรมที่เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระ

4) ด้านการออกแบบแหล่งการเรียนรู้ ควรมีพื้นที่เงียบสงบ ระบบเสียงดี และสื่อเสียงดิจิทัล, ควรจัดสื่อหลากหลาย และมีระบบติดตามการทบทวน เพื่อส่งเสริมการจำอย่างสม่ำเสมอและยั่งยืน, ควรจัดห้องฝึกพูดที่พร้อมด้วยอุปกรณ์ และสร้างเวทีฝึกพูดในหลากหลายบริบท พร้อมสื่อและต้นแบบที่ช่วยให้พัฒนาทักษะการพูดอย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ, ควรจัดเตรียมข้อมูลและสื่อหลากหลาย พร้อมพื้นที่และเครื่องมือที่ส่งเสริมการตั้งคำถาม อภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า

1. พหุสูตรตา (ฟังมาก) ประกอบด้วย 1) การออกแบบเนื้อหา จัดเนื้อหาที่กระชับ เข้าใจง่าย หลากหลายรูปแบบเสียงและสื่อเพื่อส่งเสริมการฟัง 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน สร้างกิจกรรมเน้นการฟังและทบทวนผ่านการฟังซ้ำและอภิปราย 3) การออกแบบกระบวนการ

สื่อสาร ใช้ช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงง่าย และมีการตอบกลับอย่างรวดเร็ว และ 4) การออกแบบ
แหล่งการเรียนรู้ จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้เน้นสื่อเสียงและมัลติมีเดีย

2. ธดา (จำได้) ประกอบด้วย 1) การออกแบบเนื้อหา เน้นโครงสร้างเนื้อหาชัดเจน ใช้
เทคนิคช่วยจำและแบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อย 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน กิจกรรม
ทบทวนและประเมินความจำด้วยแบบทดสอบหรือเกม 3) การออกแบบกระบวนการสื่อสาร ส่ง
ข้อความสรุปใจความสำคัญและเตือนความจำผ่านช่องทางออนไลน์ และ 4) การออกแบบ
แหล่งการเรียนรู้ สร้างฐานข้อมูลและแพลตฟอร์มที่เข้าถึงง่าย มีระบบทบทวนและบันทึกข้อมูล

3. วรณา ปริจิตา (คล่องปาก) ประกอบด้วย 1) การออกแบบเนื้อหา เน้นเนื้อหาที่
ส่งเสริมทักษะการพูดและสื่อสาร 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน กิจกรรมฝึกพูดในกลุ่ม
และอภิปราย 3) การออกแบบกระบวนการสื่อสาร เปิดช่องทางพูดคุยได้ตอบทั้งออนไลน์และ
ออฟไลน์ และ 4) การออกแบบแหล่งการเรียนรู้ จัดเตรียมคลังสื่อเสียงและวิดีโอสำหรับฝึกพูด

4. มนसानุเปกขิตา (ความตั้งใจขบคิด) ประกอบด้วย 1) การออกแบบเนื้อหา จัด
เนื้อหาที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และตั้งคำถาม 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน กิจกรรม
อภิปราย โครงงาน และวิจารณ์ 3) การออกแบบกระบวนการสื่อสาร สร้างช่องทางแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นและซักถาม และ 4) การออกแบบแหล่งการเรียนรู้ จัดแหล่งเรียนรู้ที่เน้นงานวิจัย
บทความ และเนื้อหาเชิงวิเคราะห์

5. ทิฏฐิยา สุปฏิวิฑฐา (ความแทงตลอดด้วยปัญญา) ประกอบด้วย 1) การออกแบบ
เนื้อหา เน้นเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและการปฏิบัติ 2) การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน
กิจกรรมจำลองสถานการณ์และการทำโครงงาน 3) การออกแบบกระบวนการสื่อสาร ส่งเสริม
การสื่อสารสองทางและการสะท้อนความคิด และ 4) การออกแบบแหล่งการเรียนรู้ แหล่ง
เรียนรู้ที่สนับสนุนการปฏิบัติและแลกเปลี่ยนประสบการณ์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุค
ดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ
ด้านการออกแบบกระบวนการสื่อสาร พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเห็นอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่
น่าสนใจ คือ การออกแบบกระบวนการสื่อสารเป็นองค์ประกอบที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดในการ
วิจัย แสดงว่าอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญอย่างมากกับการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ยุค
ดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของพระปริยัติธรรมที่เดิมเน้นการสอนแบบบรรยายหรือแบบดั้งเดิม
แต่ปัจจุบันกลับมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารให้มีความหลากหลาย ทันสมัย และเปิด
โอกาสให้เกิดการปฏิสัมพันธ์มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจตุรงค์ จิรฐิติโต (วงศ์
เกิดศรี) (2566) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาความเป็นเอกภาพด้านการจัดการศึกษา พระ

ปรียัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสาราณียธรรม ของพระสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพบว่า สภาพความเป็นเอกภาพด้านการจัดการศึกษา พระปรียัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสาราณียธรรม ของพระสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสื่ออุปกรณ์ และการประสานงาน มีค่าเฉลี่ย 3.55 ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ การให้ความสำคัญกับการสื่อสาร และการใช้สื่อดิจิทัล ในการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม โดยงานวิจัยที่ 1 เน้นด้านการออกแบบกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น วิดีทัศน์ เสียงเทศน์ และเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่วนงานวิจัยที่ 2 พบว่า ด้านสื่ออุปกรณ์และการประสานงานซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการสื่อสารเพื่อสร้างเอกภาพในการจัดการศึกษา ก็มีระดับคะแนนอยู่ในระดับมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าทั้งสองงานวิจัยตระหนักถึงความสำคัญของระบบการสื่อสารและสื่ออุปกรณ์ในบริบทของการเรียนรู้พระปรียัติธรรมในยุคดิจิทัล

2. วิธีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพุทธศต 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ด้านการออกแบบกิจกรรมทางการเรียน ที่พบว่า ควรเน้นกิจกรรมที่ทบทวนซ้ำอย่างเป็นระบบรวมถึงการตั้งคำถามสม่ำเสมอ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยกระตุ้นความจำให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การเรียนรู้อย่างยั่งยืน, ควรออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการถ่ายทอดธรรมะผ่านการสาธยาย อภิปราย เล่านิทาน หรือเทศนา โดยใช้ทั้งสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางธรรมะและสร้างความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม, ควรใช้กิจกรรมที่กระตุ้นการคิดเชิงวิเคราะห์ ประเด็นที่น่าสนใจ คือ เป็นการผสมผสานระหว่างการสืบทอดวัฒนธรรมทางธรรมะดั้งเดิมกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่เข้าใจเนื้อหาหลักธรรมเท่านั้น แต่ยังพัฒนาทักษะการสื่อสาร การตีความ และการประยุกต์ธรรมะในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกากิตติเชษฐ สุขขุพัฒน์ (ต้นติพวงษ์นิช) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรมแผนกธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของพระภิกษุสามเณรในยุคไทยแลนด์ 4.0 อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ครูมีการเตรียมตัวก่อนสอนเสมอมีเจตคติที่ดีในการจัดการสอนมีการใช้เทคนิคต่างๆที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นำมาปฏิบัติได้ด้วยตนเองตามหลักธรรมวินัยใช้สื่อหลากหลายรูปแบบในการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและเข้าใจมากขึ้นมีกระบวนการสำคัญที่ช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนในหลากหลายวิธีการผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนดีขึ้นมีความพร้อมด้านร่างกาย สติปัญญาและสภาพแวดล้อม องค์ความรู้ทั้ง 5 ด้านโดยเน้นการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรมแผนกธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของพระภิกษุสามเณรในยุคไทยแลนด์ 4.0 ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พระปรียัติธรรม โดยเน้นการออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารทางธรรมะอย่างเหมาะสม ซึ่ง

ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ได้จริง และเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนในบริบทของยุคดิจิทัลและไทยแลนด์ 4.0

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ มนฐานเปกขิตา (ความตั้งใจขบคิด) จัดเนื้อหาที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และตั้งคำถาม กิจกรรมอภิปราย โครงงาน และวิจารณ์ ประเด็นที่น่าสนใจ คือ หลักมนฐานเปกขิตา หรือความตั้งใจขบคิด ควรได้รับการเน้นย้ำ เนื่องจากเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสายสิทธิ์ สารโท (สิทธิโท) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพหุสูตร 5 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด พบว่า แนวทางการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพหุสูตร 5 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด ด้านมนฐานเปกขิตา ควรเปิดโอกาสให้ได้ซักถาม แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำ และรับฟังข้อคิดเห็นที่แตกต่างกัน จัดหาสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่ สอดคล้อง กับกระบวนการเรียนรู้ มีการร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้ จัดระบบความคิดและ วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลัก "มนฐานเปกขิตา" โดยเน้นการกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ แสดงความคิดเห็น ซักถาม และวิพากษ์อย่างมีเหตุผล รวมถึงการจัดแหล่งเรียนรู้ สื่อการสอน และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการคิดอย่างมีระบบและการเรียนรู้ด้วยตนเอง

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” นำมาสู่องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย (พระใบฎีกาชาญชัย อัครคมโม และคณะ, 2568)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นได้ดังต่อไปนี้ 1) การออกแบบเนื้อหาในยุคดิจิทัลควรมุ่งเน้นความ กระชับ ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียน เชื่อมโยงข้อมูลกับชีวิตจริงได้ง่าย ควรจัดลำดับเนื้อหาที่ เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับระดับการ เรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมเปิดโอกาสให้มีการทบทวนเนื้อหาได้อย่างต่อเนื่องในรูปแบบดิจิทัล 2) กิจกรรมควรเน้นการมี ส่วนร่วม ของผู้เรียน ส่งเสริมให้เกิด ประสบการณ์ตรง เช่น การอภิปราย การจำลองสถานการณ์ การเล่านิทานธรรมะ หรือการใช้เกมธรรมศึกษา เพื่อกระตุ้น ความคิด สร้างสรรค์ และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักমনสานุเปกขิตา 3) ควรใช้รูปแบบการสื่อสาร ที่ ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถ ตอบโต้ได้ ทั้งผ่านช่องทางสื่อดิจิทัล หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมการ มีปฏิสัมพันธ์ แบบสองทางระหว่างครูกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และ 4) แหล่งเรียนรู้ควร เข้าถึงง่าย หลากหลาย และมีความ ใกล้ตัว ทั้งในรูปแบบของชุมชนวัด หอสมุดธรรมะ สื่อออนไลน์ เว็บไซต์ธรรมศึกษา หรือแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาธรรมได้ทุกที่ ทุกเวลา และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบันการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ของสำนักศาสนศึกษา อำเภอบางป๋อ อยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนเห็นว่าด้านการออกแบบ กระบวนการสื่อสารมีความสำคัญสูงสุด ตามด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ และ เนื้อหา สำหรับวิธีการส่งเสริม พบว่าควรจัดเนื้อหากระชับ ชัดเจน ใช้เทคโนโลยี สร้างกิจกรรม

มีส่วนร่วม ปรับกระบวนการสื่อสารและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการฟังและปฏิสัมพันธ์ ส่วนแนวทางตามหลักพหุสูตร 5 ได้แก่ การจัดเนื้อหาสำหรับฟังและทบทวน (พหุสูตรตา), โครงสร้างเนื้อหาและเทคนิคช่วยจำ (ธตา), ส่งเสริมทักษะพูดและสื่อสาร (วจนา), กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ (มนสาอนุเปกขิตา) และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง (ทัญญูญา สุปญญิตา) จากข้อสรุปจึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1) ด้านการออกแบบเนื้อหา ครูผู้สอน ควรจัดทำสื่อประกอบการสอนในรูปแบบอินโฟกราฟิกหรือวิดีโอสั้น ๆ ที่กระชับเข้าใจง่าย เพื่อให้ นักเรียน สามารถเข้าถึงสาระธรรมได้รวดเร็วและน่าสนใจยิ่งขึ้น 2) ด้านการออกแบบแหล่งการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของสำนักงานศึกษา ควรรวบรวมและจัดทำเว็บไซต์ศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ธรรมะดิจิทัล เพื่อให้ ครูและนักเรียน สามารถเข้าถึงเนื้อหาและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายได้สะดวก และ 3) ด้านการออกแบบกิจกรรมทางการเรียน ครูผู้สอน ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่าน Google Classroom หรือ Zoom โดยใช้แบบฝึกทักษะหรือเกมออนไลน์ เพื่อกระตุ้น นักเรียน ให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และฝึกคิดวิเคราะห์ผ่านเครื่องมือดิจิทัลที่ใช้งานง่าย **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษา “การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูผู้สอนพระปริยัติธรรม” เพื่อจะได้แนวทางในการอบรมและพัฒนาครูให้สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม 2) ควรศึกษา “ความพร้อมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนพระปริยัติธรรมในยุคดิจิทัล” จะได้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของผู้เรียน และ 3) ควรศึกษา “การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน และชุมชนในบริบทพระปริยัติธรรม” จะได้แนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา และเพิ่มความยั่งยืนในการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- พระใบฎีกาชาญชัย อคฺคธมฺโม, พระครูสังฆรักษ์ณจักรกฤษณ ฐิริปัญโญ และ ณัฐนิชา ปญญนิภา. (2568). แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในยุคดิจิทัล ตามหลักพหุสูตร 5 ของสำนักงานศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกากิตติเชษฐ์ สุขขุฑฒโน (ตันติพงษ์วนิช). (2564). การจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของพระภิกษุสามเณรในยุคไทยแลนด์ 4.0 อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส). (2566). การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : ทำอย่างไรจึงจะประสบผลสำเร็จ กรณีวัดจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พระมหาจตุรงค์ จิรฐิติโต (วงศ์เกิดศรี). (2566). แนวทางการพัฒนาความเป็นเอกภาพด้านการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสภาราษฎรธรรม ของพระสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอาคม อุดมเมธี. (2565). การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสายสิทธิ์ สารโท (สิทธิโท). (2564). แนวทางการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักสูตร 5 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักศาสนศึกษาอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. (2568). ข้อมูลผู้สอนและนักเรียน สำนักศาสนศึกษาอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. สมุทรปราการ: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางบ่อ.
- Krumsvik, R. J., & Jones, L. Ö. (2013). Teachers' digital competence in upper secondary school: (Work in Progress). International Conference on Information Communication Technologies in Education.